

LSHDB

SynHør-bladet

18. årgang

Nr 3 - 2009

**Å sitte mellom
to stoler
Side 4**

**Stortinget disku-
terte tegnspråk
Side 9**

**Nytt utprøvingssen-
ter for hjelpemidler
Side 12**

**Landsforbundet for kombinert Syns- og Hørselshemmede/Døvblinde
(LSHDB)**

SynHør-bladet 3 - 2009

LSHDBs postadresse:

LSHDB

Skippergata 33

0154 Oslo

Besøksadresse:

**Skippergata 33, Oslo. Kontoret
ligger i 5. etasje.**

Kontofullmektig: Karin Andvig

**Kontoret er åpent onsdager
(annenhver), torsdager og fre-
dager.**

Telefon: 22 41 34 24

Mobiltelefon 96 94 93 57

E-post: kontor@lshdb.no

Redaktør: Bibbi Hagerupsen

E-post: bibbih@online.no

Trykk: Rycon AS

Opplag: 350

Side 3: Lederspalten

Side 4: Å sitte mellom to stoler

Side 4: TAKK

Side 5: Svar til Kjell R. Johnsen

**Side 6: SPA-tur med døvblin-
detreff**

Side 7: Invitasjon

Side 8: Fredriksens legat

**Side 8: Europeisk døvblindeu-
ke**

**Side 9: Stortinget diskuterte
tegnspråk**

Side 9: Ny fagsjef på Eikholt

**Side 10: Hvordan få nytte av
mitt hørselstekniske utstyr.**

**Side 10: Forprosjekt om Hap-
tisk kommunikasjon**

**Side 11: Tegnmateriale for döv-
blinde**

**Side 11: Fjernhjelp for døvblin-
de**

**Side 12: Nytt utprøvingssenter
for hjelpemidler**

Side 13: Geitestien

**Side 15: Frykter for pasiente-
nes rettsikkerhet**

**Side 16: Lov om helseopplys-
ninger skjerpes**

Side 17: Døve parlamentarikere

**Side 17: Nasjonalt senter for
hørsel og psykisk helse - NSPH**

SynHør-bladet

**Informasjons- og medlemsblad fra Landsforbundet for kombinert Syns-
og Hørselshemmede/Døvblinde (LSHDB)**

Lederspalten

Kjære medlemmer og lesere!

Nå er sommeren kommet til Konnerud og jeg gleder meg til å ta litt fri fra kontorarbeidet.

Tiden nærmer seg til sommertreffet ved Hurdalsjøen Hotell. Rundt 45 påmeldte medlemmer gleder seg nok til å treffe hverandre igjen, og å delta på de forskjellige aktivitetene. Blant dem er det flere barn som også ser frem til å møte hverandre og være med på alle de morsomme aktivitetene.

Et spennende likemannskurs og gruppearbeid om temaet "Psykisk helse" blir gjennomført av Nasjonalt senter for hørsel og psykisk helse, NSHP, enhet for voksne.

På sommertreffet får vi også besøk fra Nasjonalt kompetansesystem for døvblinde – Koordineringsenhet ved leder Solveig Ervik. Hun skal fortelle om sitt arbeid og om hva de gjør og det videre arbeidet. Vi kommer til å stille henne flere spørsmål angående Nasjonalt kompetansesystem.

I helgen 4. – 7. juni ble LSHDB invitert til FSDBs 50 års jubileum. (Forbundet Sveriges døvblinde. De har skiftet navn fra foreningen til forbundet fra 01.01.09). Som forbundsleder representerte jeg LSHDB. Det var jeg veldig glad og takknemlig for. FSDB Kongressen som ble holdt fredag den 5. juni var et unikt møte for min del. Der erfarte jeg mye, og jeg tenkte at "Hvorfor kan ikke vi gjøre det samme i Norge også?" Jeg synes at de i Sverige har kommet langt når det gjelder

GODT samarbeid med hele spekteret som skoler på alle nivåer, organisasjoner, departement, kommuner, hjelpemiddelsentraler og tolker med mer. Jeg skal skrive litt mer om dette på hjemmesiden vår og legge ved noen bilder fra kongressen og jubileet.

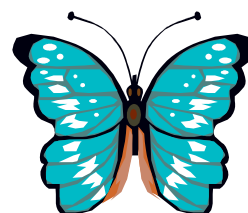
Jeg kom også i god kontakt med folk fra Finland, WFDB, EDBU og flere. Lex Grandia fra Danmark (leder i WFDB) fortalte meg at han er veldig glad for at Kari K. Engan og jeg skal være med på WFDB og Helen Keller konferansen i Uganda i oktober 2009. Det er ikke så mange som ønskelig som kan delta på grunn av finanskrisen og problemene med å få tolk/ ledsager.

På kontoret er det full aktivitet, men i hele juli måned er kontoret stengt. 6. august er den daglige lederen for LSHDB på plass.

Til høsten er det 20. års jubileum for LSHDB, og det tenker vi å feire 7. november 2009 i Asker. Stedet ligger mellom Oslo og Drammen. Vi skal sende ut invitasjoner, så merk dere datoen.

Så langt som vi har jobbet med LSHDB generelt vil jeg takke alle i styret og de involverte for all hjelp og støtte i mitt arbeide. Jeg ønsker dere en kjempefin sommer.

Sommerlig hilsen fra
Åshild Johansen
Forbundsleder

Å sitte mellom to stoler

Av Cor van der Lijcke

I 2007, fikk jeg fra hjelpemiddelsentralen, Talks. (taleprogram for mobiltelefon).

Jeg tok kontakt med hovedleverandøren. De anbefalte meg å kjøpe Nokia E65, en telefon som skulle passe utmerket til dette programmet. Dette fungerte ikke i det hele tatt. Telefonen "låste" seg hele tiden. For å komme ut av problemet, måtte jeg hver gang ta ut batteriet og starte telefonen på nytt.

Jeg tok kontakt med samme leverandør som spurte om jeg hadde reparasjonsnummer fra Hjelpemiddelsentralen. Det var ikke snakk om garanti eller reklamasjon. De klarte ikke å reparere telefonen. De sa at dette ikke var et softwareproblem, men et hardwareproblem.

Deretter tok jeg kontakt med telefonleverandøren, og de kom til den motsatte konklusjon. Tok videre kontakt med leverandør av Talks, som igjen spurte etter en reparasjonstillatelse fra Hjelpemiddelsentralen. Her var det heller ikke spørsmål om garanti eller reklamasjon. De klarte heller ikke å reparere telefonen. Dette var en veldig frustrerende og irriterende situasjon.

Derfor bestemte jeg meg for å kjøpe en ny telefon, Nokia E51. Jeg prøvde å flytte Talks fra E65 til E51, men det gikk ikke. Tok igjen kontakt med Talks-leverandøren, som fortalte at du ikke kan flytte Talks fra en telefon til

en annen i og med at det ikke ligger i SIM-kortet. Samtidig innrømmet han at Talksprogrammet 3.1. ikke fungerte med Nokia E65. I tillegg vil han ha min gamle telefon for å selge den til andre.

Samtidig kan jeg kjøpe en ny variasjon fra Talks som har en flytende lisens. Altså må jeg kjøpe Talks på nytt. Jeg synes at jeg har blitt behandlet under en hver kritikk. Jeg synes også at en leverandør til Hjelpemiddelsentralen bør være mer serviceminded.

Nå prøver jeg ut et taleprogram i 30 dager for mobiltelefon som heter mobilspeak. Foreløpig er jeg fornøyd med dette programmet, så kanskje jeg endelig sitter på den rette stolen.

Maura, april 2009.

TAKK

Varm takk til alle som mintes oss med blomster, gaver og hilsninger ved kjære Ingebrikt Håbjørgs bortgang

Ragnhild Håbjørg, barn og barnebarn

Svar til Kjell R. Johnsen

*Av Liv Finnestad
FNDB-medlem, NDF-medlem og
LSHDb-støttemedlem*

Jeg leste at Kjell R. Johnsen skrev "Motarbeider FNDB sine egne medlemmene?" til både Døves Tidsskrift nr 4 og SynHør-bladet nr 2.

Jeg ble forundret over at LSHDB i Hordaland er villig å samarbeide med FNDB om kontaktklubben vest på Bergen Døvesenter. Jeg snakket med en av medlemmene i kontaktklubben vest som fortalte at medlemmene vil vekk fra Bergen Døvesenter, fordi leder i Døvesenteret forsøkte å styre kontaktklubben. Kjell R. Johnsen også.

Medlemmene vedtok enstemmig å flytte til lokalet på Natlandsveien. De er fornøyd med lokalet der.

Jeg kan fortelle at FNDB fikk fast tilskudd på 60 000 kroner fra Bergen i flere år. FNDB fikk 67 000 kroner i fjor. Ja FNDB sentralt har sekretær og kasserer for alle kontaktklubber og FNDB kontrollerer kontaktklubber s økonomi i flere år. Det er medlemmene som ønsket det.

Jeg kan fortelle at kontaktklubben vest ble opprettet i Bergen Døveforening 14. juni 1982 med 8 - 9 døvblinde, og jeg var med. Jeg har vært med i kontaktklubben vest frem til 1997 der jeg flyttet til Stavanger. Jeg vet om 10 - 15 døvblinde i kontaktklubben vest som går der.

Jeg kan fortelle at LSHDB var og er ikke interessert i å samarbeide med FNDB og ikke slå seg sammen med FNDB. FNDB hadde tilbudt NUF om å slå seg sammen med FNDB, men NUF takket nei. I begynnelsen av 2000-årene hadde FNDB og LSHDB samtalemøter med tanken å slå seg sammen med flere interesser. LSHDB var positivt, men trakk seg, og LSHDB var og er interessert i å samarbeide med Eikholt. Som de to var fiender mot FNDB, så FNDB lot LSHDB gjøre som de vil med Eikholt.

FNDB hadde i lengre tid arbeidet for at 3 organisasjoner som arbeider for døvblinde, FNDB, LSHDB og Foreldreforeningen for døvblindefødte om å slå seg sammen. LSHDB var positivt, men trakk seg. FNDB gikk en annen vei og arbeider for ALLE døvblinde og samarbeider med mange partnere.

FNDB og FFDB har samarbeidet tett sammen i flere år. FNDB og FFDB slo seg sammen fra 1. januar 2009 med enstemmig vedtak i november i fjor.

NUF ble opprettet i 1989 og skiftet til LSHDB i 1997 som sjokkerte mange FNDB-medlemmer, meg også.

Jeg vet at leder i Bergen Døvesenter kjenner døvblindemiljøet lite som synes at LSHDB og FNDB samarbeider om kontaktklubben vest.

Ja, LSHDB har ikke samarbeidsavtale med FNDB. Det er tøft med 2 døvblindorganisasjoner. Det er opp til LSHDB som søker om det.

Så er alt nok!

SPA-tur med døvblindetreff

Av Kjell R. Johnsen

12. - 14. mai ble det arrangert SPA-tur til Geilo med døvblindetreff i regi av Bergen Døvesenter under ledelse av aktivitør Gunn Helende Johnsen.

Slike døvblindetreff er åpen for alle døvblinde i Bergen og omegn.

Reisen foregikk med tog fra Bergen kl 10.28. Da vi kom til Geilo stasjon, sto det drosje klar til å frakte oss til Dr. Holms Hotell.

Etter innsjekking fikk vi lunch på hotellets kaffe. Kl. 17.00 var det vinsmaking der vi fikk smake tre hvitvinsorter og deretter tre forskjellige rødvin-sorter. Det var en kåsører med tydelig fransk aksent som innviet oss i vinprodusentenes måter å lage vinen på.

Om kvelden kl 19.00 var det klart for middag, og her var menyen følgende:

Forrett: Frikasse på andelår servert med sitrus-karamell buljong

Hovedrett: Ramslok bakt laks med hvitløk- og spinat saute med rødvin og pastinakksaus

Dessert: Devils food cake med bringebærsorbet

Etter middagen trakk vi oss tilbake til biblioteket der aktiviteten hadde klar underholdningsspørsmål som vi prøvde å svare på.

Det ble henvist til en artikkel i et ukeblad om at Dr. Holms Hotell var gjennomført av spøkelser. Mystiske ting

foregikk på hotellet, og uforklarlige ting skjedde på hotellet. Ting flyttet på seg og det var mystiske lyder i hotellrommene. Hoteldirektøren utlovet kr 10 000 til den som fotograferte spøkelset. Vi som har to sansetapp kunne med hånden på hjertet si at vi verken så eller hørte spøkelser. Men det var verre med tolkene, uten at jeg skal insinuere noe som helst.

Neste morgen var det frokost kl 8.00. Etter frokosten og utover formiddagen var det massasje på rygg, skulder og nakke samt ansiktbehandling med forskjellige krem.

Så var det velassortert lunch med varme retter og koldtbord. Etterpå kunne vi boltre oss i boblebad eller gå på sauna med påfølgende tur i svømmebasseng.

Det var nesten sommerlig vær og noen av oss tok oss en tur på Geilo sentrum og ruslet rundt i området.

Klokken 19.00 var det igjen spennende middag, og se på denne menyen:

Forrett: Asparages med lagret fjellost og røkt fjellørret

Hovedrett: Rosastekt kalv med kyllinglever, kapers og rødløk samt dijonsennepsjy

Dessert: Mango og kokosmousse på en hasselnøttbunn med en eksotisk sorbet.

Etter middagen dro vi alle til bowlinghallen. Selv om vi enten var helt blinde eller sterk svaksynte, var det moro å kaste de tunge kulene. Tolkene var flinke til å sikte for oss og vi fikk så bra poeng selv om kulene gjerne gikk i hytt og pine.

Neste dag etter frokost kunne vi igjen velge boblebad og sauna samt svømmebasseng. Vi kunne nesten ikke bli nok mett.

Tiden gikk fort og plutselig var det bare å gjøre unna lunchen og sette oss i drosjen som skulle frakte oss til jernbanestasjonen. NSB holdt ruten og vi kom tilbake til Bergen kl 17.50.

Alle deltakerne var svært godt fornøyd med turen og det ble uttrykt ønske om at slike turer måtte gjentas.

Invitasjon

Av Kjell R. Johnsen

LSHDB- og NDF - medlemmer inviteres til å delta på korrespondanseturnering i sjakk.

Arrangementet foregår pr e-post. For dem som ikke har datamaskin, kan kanalisere sine meldinger gjennom familiemedlemmer eller venner slik at disse også kan delta.

Turneringen starter 15. oktober 2009 og avsluttes 31. desember 2010.

Deltakerne fordeles i gruppene på rundt 5 spillere slik at hver spiller deltar i fire partier. Utvelgelsen skjer etter loddtrekning.

Påmeldingsfristen 15. september og påmelding kan sendes til:
Kjell R. Johnsen på e - postadresse:
krei-jo@online.no

eller til Rune Anda på e - postadresse:

post@bgds.no

Husk å oppgi e-postadresse ved påmelding.

Turneringsleder: Kjell R. Johnsen

Når fristen er utløpt, vil de påmeldte få tilsendt reglene samt forklaring for hvordan meldingene skal skje.

Det er ikke påkrevd at man skal ha gode sjakk-kunnskaper. Denne turneringen er ment hovedsakelig å gi medlemmer som ikke har anledning til å reise eller delta i andre turneringer og at denne turneringen gir muligheter for alle å være med.

Fordelen er jo at man får tid å studere spillet og foreta trekk fra sitt eget hjem uten tidspress.

De som tidligere har sagt seg interessert til å delta, trenger ikke å melde seg på nytt da disse allerede er registrert.

Spørsmål om denne turneringen kan rettes til turneringsleder Kjell R. Johnsen på e-postadresse: krei-jo@online.no

Fredriksens legat

**SVERRE FREDRIKSEN OG HUSTRU
AATA FALKEBERGET FREDRIK-
SENS LEGAT FOR SVAKSYNTE OG
BLINDE.**

Legatets formål er å yte økonomisk personlig hjelp for særlig økonomisk og på annen måte hardt rammede svaksynte og blinde i Norge.

Likningsattest må vedlegges og synshemningen må dokumenteres ved legeerklæring. Kontonummer i bank/post bes oppgitt for evt. overføring av legatmidler.

Søknadsskjema fåes ved henvendelse til advokat Anette Janicke Musæus, tlf: 22 47 18 00 eller Frøydis Gammelsæter ved Norges Blindforbunds Rehabiliteringsavdelingen, tlf 23 21 50 00.

søknadsfrist 15. september 2009.

Med vennlig hilsen
Norges Blindforbund
Rehabiliteringsavdelingen
Postboks 5900 Majorstuen
0308 Oslo

Frøydis Gammelsæter
Rehabiliteringsavdelingen

Europeisk døvblindeuke

Europeisk rehabiliterings- og kulturuke for døvblinde i 2010 i Tübingen, Tyskland.

Før het det Europeisk dövblindeferie.

Fra mandag 2. august til søndag 8. august 2010 i regi av Døvblindes forbund i Tyskland og dövblindeforeningen i Rottenburg/Stuttgart.

Kjære venner,

vi vil informere at den 12. europeiske dövblindeferie vil bli arrangert i Tyskland. Velkommen!

Vi vil invitere deg til den 12. europeiske rehabiliterings- og kulturuke for døvblinde. i Tübingen, nær Stuttgart i Sør-Tyskland.

Tübingen, en spennende kulturby, 15 mil sørvest fra Stuttgart flyplass, har 90 000 innbyggere og 23 000 studenter.

Det koster 450 Euro pr person som inkluderer full pensjon og aktiviteter.

Kontakt:
katholische Seelsorge für Menschen
mit Hörsehbehinderung
/Taubblindheit
Diakon Peter Hepp
Im St. Michael 39, 78628 Rottweil
Germany
Tel: 0049 - 741 - 2902642
E-post: Peter.Hepp@drs.de

Stortinget diskuterte tegnspråk

*Kilde: www.deafnet.no
Norges Døveforbunds hjemmeside*

Politikere fra alle partiene uttrykte glede over at norsk tegnspråk skal innlemmes i en felles norsk språklov, da Stortinget tirsdag 28. april behandlet stortingsmeldingen "Mål og mening", om norske språk.

Saksordfører Trine Skei-Grande, V, sa at komiteen var glad for at norsk tegnspråk aksepteres som et fullverdig språk og gis plass i en felles norsk språklov. Hun målbar en drøm om at tegnspråk kan bli et fremmedspråk i skolen slik at hvem som helst kan få mulighet til å lære det. Arbeiderpartiets Britt Hildeng var fornøyd med at man nå dreide perspektivet fra å se på døve utelukkende som en gruppe funksjonshemmede til også å se gruppen i et språklig perspektiv. May Hansen, SV, slo fast at partiet i mange år hadde ivret for at tegnspråkets status skulle heves.

May-Helen M. Grimstad, KRF, sluttet seg til talerne som understreket betydningen av at tegnspråk blir anerkjent som språk. Hun kom inn på betydningen dette må få for tegnspråklig informasjon og en sterkere tolketjeneste. Hun benyttet anledningen til å minne om det spesielle ansvaret som kulturministeren har for å få til bedre teksting av tv-programmer og norske filmer. Hun utfordret ministeren til å komme med konkrete utspill for å bedre dette tilbudet.

Kulturminister Trond Giske lovet at departementet vil følge opp språkmel-

dingen og arbeidet med en språklov med konkrete tiltak som kan bedre situasjonen på de områdene som Grimstad nevnte. Giske nevnte at departementet vil arbeide i nært samarbeid med brukerne om den videre utviklingen. Han pekte på at ny teknologi kan gjøre informasjonen til døve enklere og han fremhevet at internasjonalt samarbeid også vil bli prioritert.

Fungerende generalsekretær i NDF Sissel Gjøen sier i en kommentar at det er gledelig med tverrpolitisk enighet om norsk tegnspråks status i samfunnet. Vi kunne selvsagt ønsket oss mer forpliktende tiltak for å bedre den tegnspråklige informasjonen og en styrking av forskning i norsk tegnspråk. Dette er saker NDF vil arbeide videre med, og på spørsmål om når norsk tegnspråk er på plass i lovsform, svarer Gjøen:

- Å vedta nye lover i Norge er en møysommelig og tidkrevende prosess. Vi kan tidligst håpe på en lov i løpet av 2010.

Ny fagsjef

Kilde: www.eikholt.no

Astrid Marie Sund er ansatt som ny fagsjef ved Eikholt.

Astrid Marie Sund tiltrer stillingen som fagsjef 15. august 2009. Hun er i dag leder av fagavdelingen ved Stiftelsen Signo sitt hovedkontor i Oslo.

Astrid Marie Sund har embetseksamen i spesialpedagogikk og er i ferd med å ta en master i verdibasert ledelse ved Diakonhjemmet høyskole.

Med sin brede faglige erfaring og ledererfaring fra blant annet Stiftelsen Signo, Skådalen kompetansesenter og Universitet i Oslo, så har Astrid Marie Sund de beste forutsetninger for å lede den faglige virksomheten ved Eikholt.

Hvordan få nytte av mitt hørselstekniske utstyr.

Kilde: www.eikholt.no

Individuelt kurs på hørselsteknisk utstyr skreddersydd etter søknad. Hørselsteknisk utstyr blir mer og mer avansert og teknisk og det blir stadig flere funksjoner og programmer på utstyret.

På dette kurset går vi gjennom høreapparat og samtaleforsterkere (FM-anlegg) som du ønsker å lære alle eller flere funksjoner på og hvilke muligheter dette kan gi deg. Sammen kan vi prøve på hvordan du kan få bedre utbytte av hørselshjelpemidlene. Kurset kan tilbys over flere uker:

- Hva vet vi om lyd og omgivelseslyd?
- Tilpasning av utstyret i ulike situasjoner.
- Utprøving av utstyr tilpasset mobiltelefon, I-pod, Daisy etc.
- Lydteknikker og utnyttelser av hørselsresten
- Utprøving av nytt hørselstekniske utstyr

Individuelt tilrettelagt kurs i hørselsteknisk utstyr kan legges opp individuelt eller i en liten gruppe. Kurset holdes på Eikholt, på ditt hjemsted, studieplass eller på din arbeidsplass.

tidspunkt: Tilbys som individuelt kurs ved alle kursuker på Eikholt.

Målgruppe: Alle som har behov for å få utprøving og trygghet i å benytte utstyret sitt i flere situasjoner.

Kontaktperson:

Bente Ørbeck

Tlf: 32 88 90 55

E-post: bente.orbeck@eikholt.no

Forprosjekt om Haptisk kommunikasjon

Kilde: www.eikholt.no

Eikholt er i gang med et forprosjekt om haptisk kommunikasjon. Eikholt tilbyr hovedsakelig kurs til personer med kombinert syns- og hørselshemning/døvblindhet og også til familie eller fagpersoner som har arbeid relatert til døvblinde. Eikholt ønsker å øke fokus på haptisk kommunikasjon for å kunne utvikle tilbudet på dette området. Derfor er det nå satt i gang et forprosjekt med støtte fra Helsedirektoratet. Forprosjektet går ut på å etablere samarbeid med aktuelle parter og planlegge søknad og gjennomføring av et hovedprosjekt.

Hovedprosjektet vil ha to mål:

1. Gjennomføring av en kursrekke på 3 separate uker om haptisk kommunikasjon. Vi søker å få dette godkjent som et videreutdanningsstudieemne ved Universitet i Oslo med studiepoeng. Kursene gjennomføres 2009/2010 og vil være et tilbud til en gruppe på 8 deltakere med døvblindhet som ønsker å lære haptisk og 8 fagpersoner som har arbeid knyt-

tet til kommunikasjon med døvblinde og ønsker å lære haptisk.

2. Utarbeiding av undervisningsmaterieell om haptisk kommunikasjon

Vi er nå i gang med å etablere samarbeid med de aktuelle partene. Da vi er i gang med samarbeid med er:

- Koordineringsenheten for døvblinde
- Hapti-Co
- Brukerorganisasjonene
- Riitta Lahtinen og Russ Palmer
- Universitet i Oslo
- Vi ønsker å ha inn døvblinde forelesere som benytter haptisk i sin hverdag

Studieemne er under utarbeidelse og er ikke ferdig.

Vi kommer tilbake med mer informasjon dersom vi får midler til hovedprosjektet.

Eikholt
v/Magnhild Rød Michaelsen
Prosjektleder

Tegnmateriale for døvblinde

Kilde: www.eikholt.no

Eikholt har i samarbeid med Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde (LSHDB) søkt og fått innvilget prosjektmidler fra Helse og Rehabilitering til utvikling av tegnmateriale for døvblinde. Prosjektet startet opp 1.1.2008 og avsluttes innen 31.12.2009.

Undervisningsmateriellet som nå er under utarbeidelse blir en startpakke bestående av kursbøker og DVD med

informasjon om og innføring i håndalfabetene, tegn som støtte for tale, tegnspråk, taktilt tegnspråk, haptisk kommunikasjon, samt gjennomgang av håndformer og tegn innen utvalgte tema. DVDen vil inneholde både tekst, lyd og video.

Spørsmål omprosjektet kan rettes prosjektleder Elin Haugland på e-post: elin.haugland@eikholt.no

Fjernhjelp for døvblinde

Kilde: www.eikholt.no

”Hvordan tilby et mer effektivt og bedre koordinert datatilbud til kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde”.

Prosjektet vil utrede ulike teknologiske løsninger for å tilby feilretting, assistanse og eventuelt opplæring over avstand. Erfaringer tilsier at det må utredes juridiske og kanskje også etiske krav i forhold til å benytte fjernhjelp, da dette gir ekstern tilgang til brukernes PC, og all informasjon som finnes på denne. Det vil også være et fokus på backup-løsninger, for å motvirke tap av dokumenter og tilpasninger som er utført på utstyret.

Resultatmålet vil være å utvikle et konsept for hvordan fjernhjelpsteknologi sammen med gode backup-løsninger, kan bidra til raskere responstid og redusere ”reisetid” for utstyret, og dermed redusere brukernes sårbarhet i forhold til deres avhengighet av datatekniske hjelpemidler. Det vil også være ønskelig at konseptet blir generisk nok til at det eventuelt også kan benyttes av andre

parter.

Prosjektet kjøres i samarbeid med Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde (LSHDB), og det er innvilget prosjektmidler fra Helse og Rehabilitering for 2009.

Spørsmål om prosjektet kan rettes til prosjektleder Anders Hermansen, anders.hermansen@eikholt.no

Nytt utprøvingssenter for hjelpemidler

Til brukerorganisasjonene

Invitasjon til omvisning i nytt utprøvingssenter for hjelpemidler

NAV Hjelpemiddelssentral Oslo og Akershus ønsker å presentere det nye og unike utprøvingssenter for våre brukere, og har derfor den store gleden av å invitere dere til omvisning.

Vi tilbyr omvisning og presentasjon av hjelpemidler i et senter på 700m². Det vil bli gitt informasjon om sammenslåingen av de to sentralene. I tillegg tilbyr vi dere å avholde medlemsmøter, samlinger og lignende i vårt store møterom med høytaleranlegg og projektor i anledning omvisningen. Det er anledning til å komme både på dag- og kveldstid.

Utprøvingssenteret betjener brukere i Oslo og Akershus og er til daglig åpent for brukere, samarbeidspartnere og publikum som kan "stikke innom", se og prøve et variabelt utvalg av hjelpemidler. Vertskap med kunnskaper om hjelpemidler og lovverk

betjener senteret. Utprøvingssenteret skal være et sted for praktisk problemløsning for brukere som trenger hjelpemidler, og i de sakene det er mulig, vil vertene kunne gjennomføre fullført saksbehandling.

For informasjon og booking av tidspunkt, ta kontakt med:
Inger Berit Myhre (Akershus), tel: 64 84 11 61, e-post: inger.berit.myhre@nav.no
Mona Wilhelmsen (Oslo), tel 21 06 97 39, e-post: mona.wilhelmsen@nav.no

Sted: NAV Hjelpemiddelsentral Oslo og Akershus, Peter Møllersvei 15.

Velkommen til omvisning i landets første utprøvingssenter.

Med vennlig hilsen
NAV Hjelpemiddelsentral Oslo og Akershus

Liv Kari Tokheim
Avdelingsdirektør

Geitestien

Av Malvin Lie

Eg var nok omen til Fjordane, til eit prestegjeld som strakte seg frå dei mange fjordane, til langt inne i fjellheimen. Det vart eit variert reisemåte frå stad til stad. Folket her møtte opp, og gjestmilda var stor. Misjonsgløden var stor, og offerviljen brennande. Her var det bønfolk som bar fram arbeidet for Guds rike i bøn.

Eg var no på ein av desse fjellbygda, og skulle neste dag reisa til en av fjordane ved kysten. Men korleis skulle eg koma meg fram? Det var det ingen som viste. Dei viste heller ikkje kor denne bygda ved kysten låg henne. Gud hadde ordna med bra ver neste dag, så det var eit teikn på at eg nok måtte vera lenge ute i det fri. Ein ting vart men o einige om før me gjekk til ro for natta, var å gå langs med stranden. Så var det å sjå kor det bar hen. Slik fekk me legja reisa for neste dag i Jesu naglemerkede hender. Hendene som alltid har vone så godt å få legja seg inn åt.

Etter frokost og bøn neste morgon var det å ta farvel med desse gjestmilde husfolka. Det var no å ta bussen til sjøen, og meir viste ikkje nokon av oss korleis eg skulle ta meg fram vidare.

Bussen kom, og eg tok den ned til endestasjonen ved rutebåtkaia. Der sto eg og såg på retningen der den vesle bygda kunne liggja. Eg gjekk då på en anleggsveg, veg som var under arbeid. Så det var ikkje noko godt å gå på ein

slik veg. men eg hadde inga anna alternativ. Det var berre å gå. Då eg hadde gått ca. 1 time traff eg ein mann. Eg stoppa, og spurte etter vegen til denne bygda eg skulle til. Mannen såg ut som eg kom frå en annen verd. Han hadde ikkje ord. Andletet var som eit stort spursmålsteikn. Endeleg kom det. Eg fekk berre halda fram same vegen. Så kunne eg spurra andre folk når eg kom noko lener framme.

Eg haldt fram med å gå, å gå. Nå var det meir som eit opptrakka veg, som folk her brukte til dagleg. Då eg hadde gått ca. 1 time til på denne vegen traff eg endeleg ein mann at. For det var langt mellom husa, og gardane små. Kor ligg denne bygda spurte eg mannen. Eg sa namnet på den, og denne mannen så like forfjamsa som den fyrste mannen. Det var som om eg var ein tulling som rek slik etter vegen, og så llike til denne bygda. Då fyrst gjekk det opp for meg at det var langt å gå. Endeleg kom det frå mannen. Eg skulle gå rett fram til eg kom til sjøen. Han skulle ordna med skyss til meg, så eg slapp å gå rundt det store vågen. Denne skulle ro meg over vågen, og der var det eit hus. Der skulle eg spurja etter vegen til denne bygda. Eg så gjorde. Gjekk til eg kom til sjøen, og ein ungdom rodde meg over. Eg oppdada at denne vågen var veldig stor og ulendt å gå rundt. Så det var godt med denne turen over med båt. Eg tok til å verta trøyt, for kofferten som jeg bar på var tung. Då me nermar oss huset på den andre sida, og såg dei bratte fjellet ovanfor huset, tok eg til å lura på korleis eg skulle koma meg vidare. Eg hadde bede mykje under dei tre timane, og det var det einadte eg kunne gjera vidare også.

Så steig eg til slutt ut or båten, og rusla med bøn til Gud om hjelp mens eg gjekk i spenning opp til huset. Eg banka på, og ut kom det ei dama. Eg spurte henne det same spursmålet som eg hadde stilt før. Kor går vegen til denne bygda? Ho var heilt forfjamsa som dei andre for henne. Og jeg forsto at no var det alvor. Det var inga leik lenger. Så kom det ut or dama, "Du må gå opp denne geitestien her", og peikte oppover mot fjellsida som var nokså bratt og kronglete. Når du kjem deg opp, skal du halda deg til høgre, pass på å ikkje gå til venstre. Og ho la til: "Eg kan vera med deg eit stykke oppetter". Då eg såg dei bratte fjellsida, ville eg ikkje at ho skulle klatra opp der for min skuld. eg takka for god informasjon, og tok til å klatra oppover. Her var det å skua kofferten føre seg steg for steg, og eg gå etter så godt det let seg gjera. Då eg til slutt kom meg opp til dalen, og skogen var det som dama hadde sagt, "hald deg mest mot høgre. Så gjekk eg gjennom skog, myr og dal. Noko ujamt var det her og der. Her skulle det og vera rovdyr. Men dei hadde eg ikkje tid til å tenkja på. No var det for Gud å få leia meg fram til bygda før det vart myrk. Her var det berre å stola på Jesus åleina. Og dei ordene frå dama ved sjøen, "Hald deg mot høgre". Ofte såg det finare ut å gå til venstre. Her var gode råd dyre. Eg var no veldig trøyt, men tvilte ikkje på Guds hjelp.

Endeleg kom eg til ein fjelltopp med utsikt over en fjord, og ein dal med hus langt, langt der nede. Her var det å takka Gud som leia meg nøyaktig til rette staden. Ikkje for langt til høgre, og heller ikkje for langt til venstre. "Slik er Gud".

Eg viste ikkje om det var den rette bygda eg var komen til. Men eg kom meg no til folk. Fjellsida ned mot bygda var og noko bratt, og lange skråninger. Eg var for trøyt til bera kofferten, så eg berre sendte den nedetter fjellsiden. Så gjekk jeg etter. Eg hadde no gått i 5 timer, så det kjentes godt å få banka på døra på det fyrste huset eg kom til. Eg fortalde hvem eg var. "Jau", eg var komen til den rette bygda. Og dei fortaldte meg vidare kvem eg skulle bu hos., dei som sto for misjonen. Då eg fortaldte kva veg eg var komen, vart ho heilt målaust. Det var som eg fortalde en spøk. Men det var nok alvor.

Så fant eg trøyt og sliten fram til det huset eg skulle ta inn hos. Her vart eg teke i mot med åpne armar. Varm kaffi ventar, og det gjorde godt, for eg var og godt volten. Så spurte kona kva veg eg hadde koma hit. eg fortalde om vegen, båtturen på 10 minutter, huset ved sjøen osv., kona vart meir og meir forferdet. Ho fortalde då at ingen hadde gått denne vegen før, som ho kunne hugsa. Så kom eg her som ein framand, og gjekk denne vegen som den fyrste. For ellers brukar dei båt dei som budde her. Og ho trudde at eg kom med båt, når fyrst kom. Men eg hadde ikkje høyrte om noko med drev med båtskyss langs fjorden. Eg fekk meg ei god seng, og fekk legja meg til å sove, å kvila meg ut. Det skulle ikkje vera noko møte denne kvelden, og det var eg glad for.

Neste dag var skulestova heilt fullt av folk. Dei var ikkje noko møte folk, men nå kom dei for å sjå denne mannen som hadde gått denne vegen som ingen her i bygda hadde gått før. Denne personen måtte dei sjå. Så

fekk eg då ved Guds nåde vitna for dei som ikkje har for vane med å gå for å høyra Guds ord.

Dagen etter var det dei faste som gjekk på møtet at. Om det var nokre nye, hugsar eg ikkje. Men dei trufaste misjonsfolka treng til inspirasjon og pågangsmot i det arbeidet dei står i med bøn og offer for at andre og skal høyra evangeliet, og verta frelst.

Den fjerde dagen reiste eg frå bygda med båt. Eg såg atende på gåturen i dei forskjellige fasene. Frå anleggsveg, til skog og dal. Eg såg kor eg hadde vore leia av Gud den dagen. Og tek ikkje noko æra å vera den fyrste i bygda som hadde gått denne vegen. Men gjev Gud æra som loste meg fram. Men eg gløymde hellar ikkje den dama som sa desse enkle ordene. "Gå ikkje for langt til venstre². Kan henda sto ho i dørøpninga og ba til Gud for meg der eg klatra oppetter fjellsida.

Frykter for pasientenes rettsikkerhet

*Kilde: www.ffe.no
Publisert 19. mai 2009*

Lov om endringer i helseregisterloven og helsepersonelloven er til behandling i Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget. FFO er skeptisk til flere av forslagene, og frykter at de kan bidra til å svekke pasientenes rettsikkerhet. Derfor har FFO oversendt et brev til komiteen med advarsel og en rekke spørsmål vi ønsker svar på før loven blir vedtatt i Odelstinget.

Helse- og omsorgsdepartementet

ønsker gjennom forslagene "ot.prp.nr 51 (2008-2009)), å gjøre endringer i lovverket slik at det kan åpnes for elektronisk tilgang til journalopplysninger på tvers av virksomhetsgrenser innen helsetjenesten. Dette for å sikre nødvendig helsehjelp og understøtte samhandling i helsetjenesten.

I brevet skriver FFO at vi støtter et system med mulighet for at pasientopplysninger kan gjøres tilgjengelig på tvers av virksomhetsgrenser. Men vi støtter ikke endringer som innebærer mulighet for vide elektroniske tilgangsmuligheter til journalopplysninger på tvers av virksomheter slik lovforslaget åpner for. FFO mener at direkte elektronisk tilgang til journalopplysninger på tvers av virksomheter kun skal kunne gis gjennom en kjernejournal samt gjennom elektronisk meldingsutveksling.

Før lovforslaget blir vedtatt i Odelstinget ber FFO komiteen:

* Etterlyse en redegjørelse og dokumentasjon fra HOD om hvilket behov det er for å tillate vide tilgangsmuligheter til pasientopplysninger på tvers av virksomheter slik som det legges opp til i lovforslaget.

' Etterspørre HODs begrunnelse for hvorfor vide tilgangsrettigheter til journalopplysninger på tvers av virksomhetsgrenser er hensiktsmessig i en akuttsituasjon.

* Etterspørre en redegjørelse for hvordan de skal kunne sikre at sensitive pasientopplysninger ikke spres, ved at det åpnes for vide tilgangsrettigheter til EPJ på tvers av virksomheter.

* Etterlyse en grundig redegjørelse fra

HOD om hvordan en kan sikre at personvernet blir tilstrekkelig ivaretatt ved at opplysninger i EPJ gjøres tilgjengelig på tvers av virksomheter, særlig tatt i betraktning når tilsyn viser at dette ikke engang er tilstrekkelig ivaretatt internt i mange helseforetak.

* Etterlyse en redegjørelse for hvorfor ikke lovforslaget avgrenses til å bare å gjøre kjernejournal og elektronisk meldingsutveksling.

* Etterspørre en redegjørelse fra HOD om hvorfor de velger å overse Statens helsetilsyn og Datatilsynets klare kritikk av tilgangskontrollen og de manglende kontrollrutiner med hvem som tilegner seg journalopplysninger og i hvilken hensikt.

* Etterlyse en grundigere vurdering av de økonomiske og teknologiske utfordringene lovforslaget vil innebære, enn det som framgår av lovforslaget.

* Be HOD gi Stortinget en grundig redegjørelse gjennom å besvare de ovennevnte spørsmål før komiteen realitetsbehandler lovforslaget.

Lov om helseopplysninger skjerpes

*Kilde: www.ffa.no
Publisert 12. juni 2009*

Loven som skal regulere tilgangen til helseopplysninger ble strammet inn av Stortinget. Dette skjedde i innstillingen fra Helse- og omsorgskomiteen til Odelstinget som gjelder lov om endringer i helseregisterloven og helsepersonelloven tilgang, til behandlingsrettede helseregistre på tvers av

virksomhetsgrenser og etablering av behandlingsrettede helseregistre. Ot. prp. nr 51 (2008-2009)

Helse- og omsorgskomiteen avleverte sin innstilling til Ot.prp. nr 51 (2008-2009) Innst O. nr 110 (2008-2009) den 8. juni. Lovforslaget er knyttet til endringer i helseregisterloven og i helsepersonelloven. Formålet med lovendringene er å fjerne regler som departementet mener hindrer effektiv og trygg kommunikasjon av helseopplysninger i helsetjenesten, samtidig som pasientens rett til konfidensialitet og vern av personlig integritet ivaretas.

Komiteen delte seg i to der et flertall bestående av arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittpartiet gikk inn for å endre lovverket, men inntok i sitt forslag at tilgang til helseopplysninger på tvers av virksomheter bare kan gis etter uttrykkelig samtykke fra den registrerte. Og at den registrerte har innsyn i logg fra behandlingsrettede helseregistre om hvem som har hatt tilgang til helseopplysninger om han/henne.

Komiteens mindretall bestående Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det er Stortinget som skal gi nærmere bestemmelser om etablering av regionale, lokal eller virksomhetsovergrepene behandlingsrettede helseregistre.

Det har vært uenighet mellom de ulike partene om de personmessige konsekvensene av lovforslaget. Flertallet har i sitt forslag imøtekommet noe av mindretalls innsigelser gjennom sin forslag om uttrykkelig samtykke fra pasienten.

Døve parlamentarikere

Kilde: www.deafnet.no

I flere europeiske land er døve valgt inn i landets nasjonalforsamling.

Det er Helene Jamer i Østerrike, Adam Kosa i Ungarn og Helga Stevens i Belgia. Alle tre er politikere som har gått til topps og som nå er representanter i de respektives lands parlamenter (Kosa i Europadepartementet). Det forteller også at tegnspråktolketjenesten i Europa er blitt mye bedre.

- At døve velges inn i parlamenter er til stor inspirasjon for døve i hele verden. Ingen kan bedre enn døve selv kjempe for full samfunnsmessig likestilling, og at det skjer som parlamentariker er fantastisk, sier NDF's generalsekretær Paal Richard Peterson i en kommentar.

NDF har gratulert de tre topppolitikere med ønske om lykke til i sitt viktige arbeid.

Nasjonalt senter for hørsel og psykisk helse - NSPH

*Kilde: www.aus.no
Aker Universitetssykehus*

NSHP består av følgende enheter:
Enhet for barn og unge
Enhet for voksne
Kompetanseenhet

På Gaustad har det i flere år eksistert et behandlingstilbud til voksne døve. Nasjonalt senter for hørsel og psykisk helse er nå etablert her, og har landsfunksjon i tillegg til regionalfunksjon

for Helse Sør-Øst. Det skal bygges opp regionale behandlingstilbud i de andre helseregionene.

Hva er NSHP?

Nasjonalt senter har i dag 27 medarbeidere som skal yte tjeneste til barn, ungdom, voksne og familier i hele landet. Visjonen er at hørselshemmede i Norge skal få et likeverdig tilbud innen psykiske helsevern, med den hørende befolkningen. Nasjonalt senter har også en landsfunksjon som omfatter både kliniks virksomhet og kompetansesenter. Kompetanseenheten skal blant annet drive med forskning, undervisning og metodeutvikling.

Utviklingsplan er utarbeidet for sentret.

Målgruppe

Hørselshemmede personer og personer med kombinert hørsels/synstap. Denne gruppen består av flere undergrupper.

- Førspråklig døve, døvblitte, tungheørte
- Ervervet døvblindhet/kombinert sansetap
- Medfødt døvblindhet
- CI-opererte

Kommunikasjonsformer

Tjenestene tilbys i størst mulig grad ved hjelp av den kommunikasjonsform som klienten foretrekker. Det kan være tegnspråk, talespråk, tegn til tale, bruk av tolk, tydelig tale, skriftlig kommunikasjon, taktilt kommunikasjon og andre alternative kommunikasjonsformer.

Samarbeid med det lokale hjelpeapparat

Det er i mange tilfeller ønskelig med samarbeid med den lokale helsetjenesten. Pasienter er tjent med å være nært knyttet til lokalt hjelpeapparat for oppfølging og eventuelt videre behandling. I en del saker vil det være hensiktsmessig at lokalt hjelpeapparat har hovedansvar for saken og at Nasjonalt senter bidrar i deler av pasientens behandlingsopplegg.

Kontakt:
Nasjonalt senter for hørsel og psykisk helse
Sognavnsveien 21,
0154 Oslo
Tlf: 22 92 35 20
Tekstlf: 22 92 34 86
E-post: britkjersti.rydland@aus.no

<p>Arendal Dyreklinikk Centralg 12 4836 ARENDAL Tlf. 37 02 48 05</p>	<p>Hørselshemmedes Landsforbund Brynsv. 13, 0667 OSLO Tlf. 22 63 99 00</p>	<p>Vang kommune avdeling for psykiak helse 2975 VANG I VALDRES Tlf. 61 36 85 00</p>	<p>VIKEN SKOG 3511 HØNEFOSS Tlf. 32 10 30 00</p>	<p>Jessheim videregående skole Ringv. 50 2050 JESSHEIM Tlf. 63 92 78 00</p>	<p>Gol kommune Gamlev 4, 3550 GOL Tlf. 32 02 90 00</p>
<p>TAGARNO Synshjelpemidler www.tagarno.no</p>	<p>Vestfoldregionen 6401 MOLDE Tlf. 71 24 59 90</p>	<p>Høreapparatspesialisten O. Midtbøen 3707 SKIEN Tlf. 35 52 13 21</p>	<p>Øystese Gullsmedforretning 5610 ØYSTESE Tlf. 56 55 55 56</p>	<p>Beer Sten AS Habornv 56 1630 FREDRIKSTAD Tlf. 69 38 41 10</p>	<p>Advokat Atle Roll-Matthesen Kong Ringsg 16 3510 HØNEFOSS Tlf. 32 12 10 53</p>
<p>Fred. Olsen & Co. Fred Olsens g 2 0125 OSLO Tlf. 22 34 10 00</p>	<p>Leif Henry Nesengen Fredly Nesengen 3158 ANDEBU Tlf. 33 44 35 02</p>	<p>Ål folkehøyskole og kurscenter for døve Bakketeigen, 3570 ÅL Tlf. 32 08 26 00</p>	<p>NAV Hole 3530 RØYSE Tlf. 31 02 83 10</p>	<p>Drecker Optikk Harstad AS Erlings g 5 9400 HARSTAD Tlf. 77 00 15 00</p>	<p>0135 OSLO Tlf. 22 05 71 20</p>
<p>Rådgivningskontoret for hørselshemmede Lille Grensen 7 0159 OSLO Tlf. 22 33 59 20</p>	<p>Fjordenes Tidende Gate 1 nr 119, 6700 MÅLØY Tlf. 57 84 90 00</p>	<p>Hammerfest kommune 9616 HAMMERFEST Tlf. 78 40 20 00</p>	<p>3601 KONGSBERG Tlf. 32 72 60 00</p>	<p>Utsira kommune - Siratun sykehus 5547 UTSIRA Tlf. 52 75 01 00</p>	<p>Hurum Produkter A/S Åsv. 7, 3475 SÆTRE Tlf. 32 79 29 20</p>
<p>Voss Olje Strandv. 62, 5700 VOSS Tlf. 56 51 34 50</p>	<p>Lauritzen Regnskap A/S Fred Olsens Gate 5 0152 OSLO Tlf. 22 47 95 40</p>	<p>Alta Kraftlag a/s Markv. 46, 9510 ALTA Tlf. 78 45 09 00</p>	<p>Drammen kommune Omsorgstiltakene 3023 DRAMMEN Tlf. 03 008</p>	<p>VIKørsta 6893 VIK I SOGN Tlf. 57 69 86 50</p>	<p>Høreapparat Prinsens g. 39 7011 TRONDHEIM Tlf. 73 80 99 00</p>
<p>Ri-Ma Service A/S Sotå, 6453 KLEIVE Tlf. 71 24 71 69</p>	<p>NAV Arendal 4858 ARENDAL Tlf. 37 41 90 50</p>	<p>Geilov, 3580 GEILO Tlf. 32 09 12 30</p>	<p>DnB NOR 0021 OSLO Tlf. 03 000</p>	<p>Lienv. 41, 3580 GEILO Tlf. 32 08 70 00</p>	<p>Tannlege Ove Eriksson Storg 86 2615 LILLEHAMMER Tlf. 61 25 31 30</p>
<p>VA-RA Respeksservice Strandg. 7, 3340 ÅMOT Tlf. 32 78 46 99</p>	<p>Fræna videregående skole 6440 ELNESVÅGEN Tlf. 71 26 64 00</p>	<p>Hamar kommune Vangsv 51, 2317 HAMAR Tlf. 62 51 02 00</p>	<p>Breivik Kalkverk A/S 6084 LARSNES Tlf. 70 02 80 34</p>	<p>Beiersdorf AS Tevingsv 23, 1081 OSLO Tlf. 22 90 79 50</p>	
<p>Tannlege Jon-Reidar Eikås 6771 NORDFJORDEID Tlf. 57 86 06 71</p>	<p>8920 GOMNA Tlf. 75 02 92 80 www.nordnorsk-pensjonistkole.no</p>	<p>NORSK TIPPING</p>	<p>HANDI-NORGE AS Lindebergv. 3 2016 FROGNER Tlf. 63 82 36 63</p>	<p>Friis Arkitekter AS Stasjonsvegen 7 3630 RØDBERG Tlf. 32 74 15 94</p>	<p>Åmot KOMMUNE www.amot.kommune.no</p>
<p>Tannlege Tor Frost Nielsen Strandg. 19 5013 BERGEN Tlf. 55 32 67 24</p>	<p>J L Bruvik A/S 5871 BERGEN Tlf. 55 53 51 50</p>	<p>Tvedestrand Bilverksted Flørkleivene 55 4900 TVEDESTRAND Tlf. 37 16 23 36</p>	<p>SFE</p>	<p>NTM 1351 RUD Tlf. 67 17 19 30</p>	
<p>Nøkkelbo Sentrumsbygget, 3240 ANDEBU - Tlf. 33 43 88 00</p>	<p>SPAREKASSEN Tonet 8 4801 ARENDAL Tlf. 37 00 49 00</p>	<p>Nexans 7809 NAMSOS Tlf. 74 21 69 00</p>	<p>BM BYGGMAKKER</p>	<p>CARLSEN Hotvedtv. 6 3202 Sandefjord Tlf. 33 48 40 00 Åpent: 7-17 (18), 830-15</p>	
<p>Aurskog-Høland kommune 1940 BJØRKELANGEN Tlf. 63 85 25 00 www.aurskog-holand.kommune.no</p>	<p>Nordland fylkeskommune Trafikksikkerhetsutvalget www.nfk.no/nftu</p>	<p>Conrad Svendsen Senter Solv. 117, 1170 OSLO Tlf. 23 16 75 00</p>			
<p>www.signo.no</p> <p>GÅ INN PÅ VÅRE NETTSIDER!</p> <p></p> <p>www.signo.no</p>	<p>ReSound</p> <p>medisinsk høring</p> <p>ON ReSound AS Tlf. 32 47 75 80 nr@reSound.no www.reSound.no</p>	<p>forebygging.no</p> <p>Kunnskapsbase og interaktiv arena for forebyggende og helsefremmende arbeid. Nett-tjenesten utvikles gjennom et bredt samarbeid mellom fagmiljøer i Norge. Forebygging.no inneholder mer enn 10.000 fagemner med særlig fokus på rusforebyggende arbeid.</p>			

Returadresse:

LSHDB (Landsforbundet for kombinert Syns- og Hørselshemmede/Døvblinde, Skippergata 33, 0154 Oslo

Kalender 2009

22. - 29. juni - Sommertreff i Hurdal
7. november - LSHDBs 20 års jubileum

LSHDB-sentralstyre 2008 - 2010

Forbundsleder: Åshild Johansen

Nestleder: Kari Kristine Engan

***Styremedlemmer: Odd Paulsen, John Arne Torstensen
og John Sandell***

Varamedlemmer: Harald Vik og Camilla Hansen

LSHDBs hjemmeside: www.lshdb.no (stadig oppdatert)